

100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'

Γεώργιος Α΄ βασιλεύς των Ελλήνων (1845-1863-1913)

Κακούργοι χείρες παραφρόνων εδολοφόνησαν σήμερον εν Θεσσαλονίκη τον Βασιλέα, βυθίσασαι εις βαθύτατον πένθος ολόκληρον το Έθνος εν ημέραις αγαλλιάσεως δια την πλήρωσιν των πανελληνίων πόθων. Η δολοφονική επίθεσις εγένετο περί ώραν 5ην μ.μ. της σήμερον εν περιπάτω δια περιστρόφου. Η Α. Μ. εξέπνευσε μετά ημισείαν ώραν. Το υπουργικόν συμβούλιον έσπευσε να ανακοινώση αυθωρεί το οδυνηρόν άγγελμα εις την Α.Μ. τον νέον Βασιλέα Κωνσταντίνον. Εν Αθήναις τη 5η Μαρτίου 1913.

Με αυτά τα λίγα λόγια η κυβέρνηση πληροφορούσε τον ελληνικό λαό για την δολοφονία του βασιλέως Γεωργίου. Την επομένη, στην καλυμμένη με μαύρα υφάσματα Βουλή, **πενθηφορών ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος έπλεξε το εγκώμιο του**

νεκρού βασιλέως: Πριν ακόμη καθιερωθούν και διεθνώς τα αποτελέσματα των πολεμικών θριάμβων εις ους ωδήγησε τον εθνικόν στρατόν ο νικηφόρος αυτού στρατηλάτης, **έπεσεν ο αγαθότατος Βασιλεύς εν τη εκτελέσει του καθήκοντος μεταξύ των τιμίων νεκρών του ενδόξου πολέμου...**

Έναν ακριβώς αιώνα μετά, η Ελλάδα πιστή στην παράδοση του εξοστρακισμού εκείνων που πραγματικά την υπηρέτησαν, αφήνει την επέτειο αυτή να περάσει εν απολύτω σιγή. Σιγή την οποία επιχειρούν κάπως να σπάσουν οι γραμμές που ακολουθούν, στόχος των οποίων είναι η αδρή σκιαγράφιση της προσωπικότητας του δεύτερου βασιλέως της νεώτερης Ελλάδος καθώς και μια συνοπτικότερη αποτίμηση του έργου του.

Η επιλογή του πρίγκιπα Γουλιέλμου – Γεωργίου της Δανίας ως βασιλέως της Ελλάδος έγινε τυχαία, από τον λόρδο Πάλμερστον, σε μία περίοδο όπου η Ελλάς, μετά την άρνηση του εκλεκτού της βρετανού Αλφρέδου να ενώσει την τύχη του με την δική της, προσέφερε το στέμμα της ακόμη και σε κοινούς θνητούς, χωρίς να βρει αποδέκτη, ενώ ταυτόχρονα εσπαράσσετο εσωτερικά και φονικές μάχες διεξήγοντο ανάμεσα στις εμπόλεμες παρατάξεις, ακόμη και μέσα στις οδούς των Αθηνών. Η αποδοχή της προτάσεως του Πάλμερστον από τον άτεκνο βασιλέα Φρειδερίκο Ζ΄ καθώς και από τον πατέρα του ενδιαφερομένου, διάδοχο του Δανικού θρόνου, πρίγκιπα Χριστιανό του Schleswig, Holstein, Sonderburg, Glücksburg έγινε μετά από σκληρή διαπραγμάτευση, στην οποία εξετάσθηκε το ζήτημα της εδαφικής επεκτάσεως της Ελλάδος, όπου η δανική πλευρά το πρώτον εξήτησε την Θεσσαλία και την Ήπειρο, αρκεσθείσα κατόπιν στα μόνα Επτάνησα, προτού προχωρήσει στο δεύτερο ζήτημα, στην ρύθμιση δηλαδή της χορηγίας του νέου βασιλέως, καθ' ότι η Ελλάδα αδυνατούσε να καλύψει επαρκώς τις ανάγκες του βασιλέως της και η οικογένεια του Γεωργίου σε αντίθεση με εκείνην του Όθωνος δεν ήταν πλούσια. Ως αποτέλεσμα της συμφωνίας αυτής το 1/5ο της διόλου ευκαταφρόνητης ετήσιας αμοιβής του Γεωργίου Α΄, κατεβάλλετο από κοινού από τις τρεις

Εγγυήτριες- Προστάτιδες Δυνάμεις, τούτο δε έως το τέλος της βασιλείας του.

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Το σημείο δολοφονίας του Βασιλέως Γεωργίου Α'

Όσο για τον 17ετή Γουλιέλμο- Γεώργιο, δόκιμο τότε του Δανικού Βασιλικού Ναυτικού, η δική του συγκατάνευση οφειλόταν κυρίως στο τρίτο σημείο των διαπραγματεύσεων: την εγγύηση που θα παρείχε η Αγγλία στην Δανία, απέναντι στην επεκτατική Πρωσία του Μπίσμαρκ που συγκεκριμένα διεκδικούσε τα τέσσερα δουκάτα του πατέρα του. Με άλλα λόγια **η αποδοχή του ελληνικού στέμματος από τον μετέπειτα Γεώργιο Α' έγινε κυρίως για λόγους δανικού πατριωτισμού.** Τίποτε άλλωστε το πιο φυσικό, αν σκεφθούμε ότι ο Φιλελληνισμός τον οποίον είχε εξάψει η Ελληνική Επανάσταση και ο οποίος τόσο είχε επηρεάσει τον Όθωνα προτού αυτός ακόμη εγκαταλείψει το Μόναχο, ήταν νεκρός στην γενιά του Γεωργίου, η οποία ψυχρά και κάπως υπεροπτικά, ίσως όμως όχι και

τόσον άδिका, συνέδεε τους χρονίως ανάστατους συγχρόνους της Έλληνες, κατοίκους όμως ενός από τα κρίσιμα σταυροδρόμια της υφηλίου, πολύ πιο πολύ με την πραγματικότητα του «βασιλέως των ορέων», που περιέγραφε στο best-seller του ο Edmond About, παρά με τους ήρωες του '21, πόσο μάλλον με τους Έλληνες της κλασικής αρχαιότητας.

Ποια ήσαν τα κύρια χαρακτηριστικά του νεαρού ηγεμόνα που αποβιβάσθηκε, περιστοιχούμενος από μία ολιγομελή συνοδεία, στον Πειραιά στις 23 Οκτωβρίου 1863, που **επρόκειτο να βασιλεύσει επί 50ετία**, και του οποίου οι απόγονοι, όχι χωρίς εκλείψεις, θα παρέμεναν στον θρόνο έως το 1974; Το πρώτιστο ήταν η ευφυΐα και η εξ αυτής πολιτικότητα, προϋπόθεση της οποίας ήταν ο ρεαλισμός - ήτοι ο συμβιβασμός στα ήσσονα ή τα αναπότρεπτα - προσαρμοστικότητα που πάντα εδράζεται στην ορθή διάγνωση, την νηφάλια δηλαδή αποτίμηση ανθρώπων και καταστάσεων. Σταθερό ηθικό θεμέλιο της πεντηκονταετούς προσπάθειάς του ήταν το συμβόλαιο τιμής του ευπατρίδη, αλλά και συνδεδεμένη με αυτό την πεποίθηση ότι η Ελλάς χωρίς βασιλέα ήταν χαμένη. Επρόκειτο δηλαδή για ένα είδος πατριωτισμού εκ μέρους του μετέπειτα εθνομάρτυρος. **Τα στοιχεία που διέθετε ήσαν αποθαρρυντικά:** το νεότευκτο της Δυναστείας, η άκρα ρευστότητα των θεσμών και κατά συνέπεια η ανύπαρκτη πίστη στο Κράτος, το εμπαθές μέχρι παραφοράς και το ευμετάβλητο της κοινής γνώμης, η ιδιοτέλεια και η χαμηλή ποιότητα των ταγών. Κάποιος άλλος στην θέση του θα είχε είτε επιστρέψει πάραυτα στην ήρεμη και οργανωμένη Κοπεγχάγη είτε επιλέξει την προσφυγή σε λύσεις αυταρχικές και κατά συνέπεια δεν θα είχε πολυκαιρίσει. Ο 18ετής Γεώργιος είχε την σύνεση να συνδέσει την επιβίωση του ιδίου και της δυναστείας του με την προσήλωση στο Σύνταγμα, του οποίου, το 1864, εξεβίασε την ολοκλήρωση και την ψήφιση, ως της μόνης σταθεράς σε ένα περιβάλλον διαρκούς αναστάτωσης και όξυνσης των παθών, ενίοτε για ασήμαντο λόγο. Για τον ίδιο λόγο, το 1909, κατά την «επανάσταση» στο Γουδί, αγκιστρώθηκε από αυτό, φρονώντας ότι μόνον έτσι θα μπορούσε να αποτρέψει την

εγκαθίδρυση ωμής στρατιωτικής δικτατορίας, ολέθριας κατ' αυτόν για τα εθνικά συμφέροντα.

Η είσοδος του Βασιλέως Γεωργίου Α' και του Διαδόχου στη Θεσσαλονίκη

Έχοντας μικρή εκτίμηση για την ποιότητα των Ελλήνων πολιτικών, ο στόχος του, προ της επιβολής της «δεδηλωμένης», ήταν **η μέσω της συχνής εναλλαγής των κυβερνήσεων αποφυγή για την χώρα του χείρονος**. Μετά το 1875 αντιθέτως, μέσα στα νέα πλαίσια που του επέβαλλε το πολίτευμα, περιορίσθηκε σε έναν διακριτικότερο ρόλο ρυθμιστού. Δεν edίσταζε όμως σε περίπτωση κατά την οποία εκτιμούσε το πρόσωπο του πρωθυπουργού, αλλά παραβιάζοντας κάπως το Σύνταγμα, να αφήνει ως ύψιστη ένδειξη ευαρέσκειας εκ μέρους του, συλλογικά την αντιβασιλεία στην κυβέρνηση, κατά τις σχεδόν ετήσιες μακρές απουσίες του στο εξωτερικό, κάτι που κατ' επανάληψιν έκαμε με τον Χαρίλαο Τρικούπη και με τον Γεώργιο Θεοτόκη. Η κατ' έτος σχεδόν πολύμηνη περιήγησή του ανά την Ευρώπη, απολύτως αναγκαία για την προσωπική του ισορροπία,

του επέτρεπε να απολαμβάνει την οικεία σε αυτόν αριστοκρατική ατμόσφαιρα της γηραιάς ηπείρου που τόσο θα του έλειπε, να ξανασμίγει με την οικογένειά του με την οποία ο σύνδεσμος ήταν λίαν στενός, και φυσικά να περνά ένα διάστημα στην πρώτη πατρίδα του. **Η σχεδόν τακτή αυτή απουσία του** – εναντίον της οποίας τόσες διαμαρτυρίες εγείροντο στον ελληνικό τύπο, όπου παρερμηνεύετο αυτή συχνά ως αδιαφορία - **ενίσχυε ηθελημένα την εντύπωση της απόστασης του βασιλέως από την καθημερινότητα της ελλαδικής πολιτικής**, κάτι που έκαμε τις λίγες παρεμβάσεις του πιο αποτελεσματικές. Αποστασιοποίηση, διαλλακτικότητα και ψυχραιμία ήταν η επιλεγείσα τακτική που επί 50ετία ακολούθησε ο «επαγγελματίας», αλλά και σπόρτσμαν της πολιτικής βασιλεύς. Στάση που αποτελούσε την άλλη όψη της αποφασιστικότητας, με την οποία ο Γεώργιος σπανίως αλλά ακαριαία επενέβαινε, για να απομακρύνει τον κατ' αυτόν εθνικώς επικίνδυνο ηγέτη, όπως το έπραξε με τον δημαγωγό Θεόδωρο Δεληγιάννη το 1892.

Ο δεύτερος σημαντικός ρόλος του, μη επαρκώς μελετημένος (και πέρα ως πέρα μη συνταγματικός, αλλά επιβεβλημένος από τα πράγματα), ήταν **εκείνος του διεθνούς εκπροσώπου της Ελλάδος και του ρυθμιστού της εξωτερικής της πολιτικής**: *je suis mon propre ambassadeur* συνήθιζε να λέγει. Η αξίωσή του αυτή ουδέποτε προκάλεσε σοβαρές αντιδράσεις, καθότι όλοι συναισθάνοντο ότι ουδείς υπήρχε καταλληλότερος να συνομιλήσει σε μια μοναρχική Ευρώπη ως ίσος προς ίσον με τους ισχυρούς της γης, από εκείνον του οποίου η μία αδελφή ήταν βασίλισσα της Μεγάλης Βρετανίας, η άλλη αυτοκράτειρα της Ρωσίας, η τρίτη βασίλισσα του Ανωβέρου, ένας αδελφός βασιλεύς της Δανίας και ένας ανηψιός βασιλεύς της Νορβηγίας... **Αλλ' ο παράγοντας των υψηλών διασυνδέσεων, δεν ήταν παρά το ένα πλεονέκτημα του Γεωργίου. Το άλλο ήταν η προσωπική του ευστροφία και γοητεία**, που έκαμαν προσωπικότητες εκ διαμέτρου αντίθετες όπως η βασίλισσα Βικτωρία και ο Gambetta να τον θαυμάζουν για την διπλωματική του δεινότητα. Όπως όλοι οι συνετοί ηγέτες της

νεώτερης Ελλάδας έως και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Γεώργιος υπήρξε προσδεδμεμένος στην θαλασσοκράτειρα Μ. Βρετανία, ενώ η εποχή του παρείχε ακόμη την άνεση να διατηρεί άριστες σχέσεις με όλες ανεξαιρέτως τις Δυνάμεις, ακόμη και με την Γερμανία, της οποίας τον αυτοκράτορα προσωπικώς απεχθάνετο. Για πολλούς συμπατριώτες του όμως που φρονούσαν ανυπόμονοι πως η διπλωματία του δεν απέδιδε τους αναμενόμενους καρπούς, παρατηρούμε πως η στασιμότητα στα εθνικά θέματα για την οποία τον θεωρούσαν υπεύθυνο, είχε και την θετική της διάσταση, εκείνη της αποτροπής εθνικών περιπετειών του τύπου του 1897, και πως συνάδουσα αυτή πλήρως με τον τρόπο με τον οποίο ο βασιλεύς χειριζέτο τα εσωτερικά ζητήματα της χώρας, έδωσε στην ελληνική πολιτεία και κοινωνία τον απαιτούμενο χρόνο για να ωριμάσουν και να αναπτυχθούν. Το θαύμα της περιόδου 1910-1914, δεν νοείται χωρίς την αθόρυβη πλην σταθερή πρόοδο που συντελέσθηκε σε όλους τους τομείς κατά τις προηγηθείσες δεκαετίες, και η οποία πρέπει σε μεγάλο βαθμό να αποδοθεί στην πολιτική σύνεση του Γεωργίου Α΄.

Ευτύχησε να μπει στην απελευθερωθείσα Θεσσαλονίκη επί κεφαλής του ελληνικού στρατού. Αποφάσισε δε να εγκατασταθεί και να παραμείνει σε αυτήν ως την στιγμή της οριστικής υπαγωγής της στην Ελλάδα. Μέσω της παρουσίας του, το ελληνικό κράτος διατράνωνε στον ύπατο βαθμό την κυριαρχία του επί της Θεσσαλονίκης, τονίζοντας επί πλέον, στον ύπατο επίσης βαθμό, το αδιαπραγμάτευτο της πόλεως αυτής για τους Έλληνες.

Στις 5/18 Μαρτίου 1913, έπεφτε νεκρός, επτά μήνες προτού συμπληρώσει την πεντηκονταετία του στον ελληνικό θρόνο, και αποσυρθεί, αφήνοντας στην θέση του τον δαφνοστεφή Κωνσταντίνο. Η χήρα του, βασίλισσα Όλγα έβαλε και χάραξαν στον τάφο του στο Τατόι την εξής επιγραφή: *Έπεσεν υπέρ Πατρίδος. Γίνου πιστός άχρι θανάτου και δώσω σοι τον στέφανον της ζωής.*

5-6/3/2013

Κώστας Μ. Σταματόπουλος